

full dominical

Església de Menorca

Número 1983 - Any XXXIX - 2 agost 2020

La formació del laicat per a una Església en sortida

Isabel Serra

Gabino Uríbarri, de la Universitat Pontifícia de Comillas, va desenvolupar la seva ponència “La formación de los laicos para ser Iglesia en salida”, amb paraules com aquestes: “Una fe que no es consideri la millor aliada de la veritat i de la raó difícilment atreu”. Si els cristians vivim convençuts que la nostra fe no és la veritat, la vivim descoratjadament, predient el seu declivi. Si no estem disposats a donar-ho tot pel que la nostra fe promet, el nostre missatge no serà atractiu. Què tenia d’encisador el cristianisme de l’antiguitat que no oferien les altres tradicions clàssiques? La confiança total dels primers cristians en la seva fe, fins al punt d’estar disposats a donar la vida per les seves creences.

Pau VI ens deia: “L’home contemporani creu més als testimonis que als mestres”. Sense estar realment convençuts de la pròpia fe, no la podem transmetre. El qui ensenya (d’una manera o una altra tots nosaltres) ha de ser algú que sap “donar la mà”, que és capaç de motivar. És fonamental saber motivar a les persones, cercant aspectes atractius. El professor Fariñas, ha donat nom a la seva manera d’impartir els coneixements. “Ensenyament de mandarines”. Col·locant sobre una taula una peça de fruita, demana als alumnes que escriguin quelcom sobre ella. Uns la descriuen, altres contenen històries però cap s’apropa a tocar el fruit, exprimir-lo, assa-

borir-lo, olorar-lo... Veuen la realitat de lluny, però no la toquen. El qui ensenya ha de mostrar com és la nostra fe aproximant-nos a ella.

A *Instrumentum laboris*, els laics reconeixen que necessiten millorar la formació, on la Doctrina Social de l’Església ocupi un lloc central juntament amb l’aprofundiment de la Paraula de Déu. Sense un cultiu personal no hi ha una fe madura. En un món cada cop més complex, en una societat que es defineix a si mateixa com del coneixement, els cristians no podem ser ignorants de la nostra fe.

Volia acabar amb les paraules del P. Jordi Latorre, que fa pocs mesos va estar entre nosaltres: *Pregunteu a un cristià què és una església*. Cares d’interrogant, de sorpresa... Latorre contesta: *Un lloc de culte*. Tot seguit, afegeix: *Pregunteu a un jueu què és una sinagoga*. Cares d’interrogant, sorpresa i ignorància. Latorre donà la resposta: *Un lloc d’estudi*.

Que les nostres parròquies, capelles, monestirs, santuaris i comunitats siguin realment, com volia Jesús, cases d’oració, de trobada amb Déu i de cultiu de la interioritat. La nostra diòcesi ofereix una munió d’activitats formatives que abasten temes bíblics, valors, actualitat... esglaonades segons el nivell formatiu de cada persona. Aproveu-les!

Pensaments

EL ORIGEN DEL MAL

En el silenci de la parroquia, comiencen a pulular repentinament por mi mente unas luminosas palabras de Einstein: “*El mal es la ausencia de Dios en el corazón de los hombres.*” Y esas otras, atribuidas al Papa Francisco: “*Dios perdona siempre, el ser humano casi nunca, la naturaleza jamás.*” Tal vez debieran conocerlas aquellos que sostienen hoy, con rotundidad de cegatos, que la pandemia es un castigo divino...

Puede que el origen del virus haya sido casual, una alteración anómala en el férreo orden de la naturaleza ultrajada o fruto de una fuga involuntaria o querida en los innegables laboratorios químicos destinados a futuras acciones bélicas o de... Pero sea cual sea la opción verídica, detrás de ella, estará el hombre, que no Dios. Ese hombre que maltrata, diariamente, a la naturaleza por intereses económicos o de poder. Un hombre ciego que no percibe que no hay hábitat alternativo. Un estúpido redomado que juega con su propia supervivencia... Hasta que –y en palabras de Miguel Delibes– “(esa) *Naturaleza, harta de servir de campo de experimentación por parte del ser humano, se levanta contra él en abierta hostilidad.*”

No es Dios quien confunde el mar con un invisible y, por tanto, cómodo estercolero. No es Dios quien realiza explosiones nucleares subterráneas. No es Dios quien reparte de manera vergonzosamente injusta la riqueza dada... Es el hombre. Ese hombre que se muestra voluntariamente sordo ante la conciencia y opta por hacer un desgarrador mal uso de su libre albedrío, uno de los dones más conmovedores del Padre, ese Padre que es pura misericordia y que se muestra permanentemente entristecido por nuestro también constante desamor.

Juan Luis Hernández Gomila

la paraula
de Déu

Diumenge XVIII de Durant l'Any

Cicle A

Lectura del llibre del Profeta Isaïes 55, 1-3
Això diu el Senyor: "Oh tots els assedegats, veniu a l'aigua, comprau i menjau, comprau llet i vi sense diners, sense pagar res. ¿Per què perdeu els diners comprant un pa que no alimenta, i malgastau els vostres guanys en menjar que no satisfan? Escoltau bé, i tastareu cosa bona, i us delectareu assaborint el bo i millor. Estigueu atents, veniu a mi, i us saciareu de vida. Pactaré amb vosaltres una aliança eterna, els favors irrevocables promesos a David.

Salm responsorial 144
R: **Tothom té els ulls en vós, Senyor, mirant esperançat i al seu temps vós els donau l'aliment.**

Lectura de la carta de sant Pau als cristians de Roma 8,35.37-39
Germans: ¿Qui serà capaç d'allunyar-nos del Crist, que tant ens estima? ¿Els contratemps, la por, les persecucions, la fam o la nuesa, els perills, la mort cruenta? De tot això en sortim fàcilment vencedors amb l'ajuda d'aquell que ens estima. Estic ben segur que ni la mort ni la vida, ni els àngels o altres poders, ni res del món present o futur, ni els estols del cel i de les profunditats, ni res

de l'univers creat no serà capaç d'allunyar-nos de Déu que, en Jesucrist, el nostre Senyor, ha demostrat com ens estima.

Lectura de l'Evangelí segons sant Mateu

14, 13-21
En aquell temps, quan Jesús rebé la nova de la mort de Joan Baptista, se'n anà amb una barca cap a un lloc despoblat. Tot d'una que la gent ho va saber, el van seguir a peu des dels pobles. Quan desembarcà va veure una gran gentada, se'n compartí i curava els seus malalts. Els deixebles, veient que es feia tard, anaren a dir-li: "Som a un despoblat i ja s'ha fet tard. Digau adéu a la gent. Que se'n vagin als poblets a comprar-se menjar." Jesús els respongué: "No és necessari que hi vagin. Donau-los menjar vosaltres mateixos." Ells li diuen: "Aquí només tenim cinc pans i dos peixos." Jesús els respongué: "Duis-los." Llavors ordenà que la gent s'assegués damunt l'herba, prengué els cinc pans i els dos peixos, alçà els ulls al cel, digué la benedicció, els partí i donava els pans als deixebles i ells els donaven a la gent. Tothom en menjà tant com volgué i recolliren dotze covos plens de les sobres. El qui n'havien menjat eren uns cinc mil homes, sense comptar-hi les dones i els infants.

Lectura del libro de Isaías 55, 1-3

Esto dice el Señor: «Oíd, sedientos todos, acudid por agua; venid, también los que no tenéis dinero: comprad trigo y comed, venid y comprad, sin dinero y de balde, vino y leche. ¿Por qué gastar dinero en lo que no alimenta y el salario en lo que no da hartura? Escuchadme atentos y comeréis bien, saborearéis platos sustanciosos. Inclinaid vuestro oído, venid a mí: escuchadme, y viviréis. Sellaré con vosotros alianza perpetua, la promesa que aseguré a David».

Salmo responsorial 144
R: **Abres tú la mano, Señor, y nos sacias.**

Lectura de la carta del apóstol san Pablo a los Romanos 8, 35. 37-39
Hermanos: ¿Quién nos separará del amor de Cristo?, ¿la tribulación?, ¿la angustia?, ¿la persecución?, ¿el hambre?, ¿la desnudez?, ¿el peligro?, ¿la espada? Pero en todo esto vencemos de sobra a aquel que nos ha amado. Pues estoy convencido de que ni muerte, ni vida, ni ángeles, ni principados, ni presente, ni futuro, ni potencias, ni altura, ni profundidad, ni ninguna otra criatura podrá separarnos del

amor de Dios manifestado en Cristo Jesús, nuestro Señor.

Lectura del santo Evangelio según san Mateo 14, 13-21

En aquel tiempo, al enterarse Jesús de la muerte de Juan Bautista se marchó de allí en barca, a solas, a un lugar desierto. Cuando la gente lo supo, lo siguió por tierra desde los poblados. Al desembarcar vio Jesús una multitud, se compadeció de ella y curó a los enfermos. Como se hizo tarde, se acercaron los discípulos a decirle: «Estamos en despoblado y es muy tarde, despide a la multitud para que vayan a las aldeas y se compren comida». Jesús les replicó: «No hace falta que vayan, dadles vosotros de comer». Ellos le replicaron: «Si aquí no tenemos más que cinco panes y dos peces». Les dijo: «Traédmelos». Mandó a la gente que se recostara en la hierba y tomando los cinco panes y los dos peces, alzando la mirada al cielo, pronunció la bendición, partió los panes y se los dio a los discípulos; los discípulos se los dieron a la gente. Comieron todos y se saciaron y recogieron doce cestos llenos de sobras. Comieron unos cinco mil hombres, sin contar mujeres y niños.

evangelí i vida

Donau-los menjar voltros mateixos

Vicent Lladrés

Després de les paràboles del regne que ens ha proposat la litúrgia per aquests darrers diumenges, comencem avui a escoltar diversos signes (miracles) de la presència d'aquest regne.

Les paràboles ens deixen clar que el Regne del cel no és com els regnes d'aquest món, els quals són ben visibles per l'exhibició que fan del seu poder. El Regne de Déu no és de domini, així és que no és estrany que passi desapercebut, com el llevat que fa fermentar la farina, o el tresor amagat... No obstant, el Regne que Jesús anuncia està ben present, i manifesta una gran eficàcia salvadora. És el que volen dir els relats que lligi-

rem a partir d'aquest diumenge, durant tres setmanes.

L'evangelí d'avui ens mostra el signe més important de la presència del Regne de Déu. Per destacar la seva importància, Mateu l'explica dues vegades, repetint-lo quasi amb les mateixes paraules. Aquest signe és la conseqüència de la compassió de Jesús envers una multitud de persones concretes que tenien necessitat de menjar.

Potser la paraula "multiplicació" no és la més adequada per definir el miracle que aquest diumenge es proclama a la missa, Jesús no "fa de Déu" i multiplica els pans, sinó que demana als deixebles els pans que ells tenen i els parteix i reparteix, així és que potser seria

més adequat parlar de la "Partició dels pans" o de la "Fracció dels pans", no es tracta de multiplicar sinó de compartir. Jesús proposa als seus deixebles que comparteixin allò que tenen, i facin experiència de que, compartint, n'hi per a tots i de sobres. Compartir és el primer signe que "el Regne de Déu està enmig vostre". És, en definitiva, el gran miracle de l'amor.

Els gestos i les paraules de Jesús, fan pensar directament en l'acció central de la missa: "prengué els pans..., alçà els ulls al cel, digué la benedicció, els partí i donava... a la gent". El relat és una escenificació de la realitat profunda de l'eucaristia de cada diumenge.

Iconografia en claus de bóveda (7)

La Inmaculada Concepció

Guillermo Pons Pons

En la iglesia de la Parroquia de San Francisco de Mahón, cuyo misterio titular es el de la Anunciación a María existe una muy destacada iconografía en las claves de bóveda, realizada con mucho primor y excelente colorido. En la tercera bóveda de la nave aparece una preciosa imagen de María Inmaculada, realizada con anterioridad al inicio de la construcción de la capilla exenta octogonal dedicada al mismo misterio. En el altar principal de esa capilla se veneraba una inspirada imagen de la Virgen, que se consideraba como de factura herreriana, no en relación con el Herrera que diseñó el monasterio del Escorial, sino del escultor del mismo nombre autor del portal mayor de San Francisco de Palma de

Clave de bóveda de la iglesia de la parroquia de San Francisco (Mahón)

Foto: Toni Barber

Mallorca. Por desgracia desapareció esta imagen en la devastación llevada a cabo

en 1936. Podemos, pues considerar la figura de la referida clave de bóveda como un superviviente recuerdo de la antigua imagen de María que estaba flanqueada por cuatro figuras de ángeles.

El triunfo de la Virgen en la bóveda destaca por el blanco de su túnica y el azul de su manto. Su faz es muy fina y expresiva. Rayos de sol y otros adornos también dorados destacan sobre el azul del cielo. El antiguo retablo de dicha capilla estaba coronado por una imagen del beato Ramón Lull, excelente propagador de las glorias de María. En una estrofa suya se dirigía a los ángeles diciendo: *Senyors àngels: no us cal pregar / la Reina que'ns vulla amar; / car ella'ns ha tan gran amor / que no'y ha mester pregador.*

Pregària missionera

“El ha volgut que tinguéssim una esperança viva”

Es celebrarà el proper dimecres 5 d'agost, a les 20 h, al Santuari de la Mare de Déu del Toro. Enguany, en acabar la pregària, tornada cap als diferents pobles.

-Si preferiu anar en autobús, podeu contactar amb el Bisbat al 971 380 343 (horari de 8 a 15 h). La inscripció està oberta **fins al dilluns 3 d'agost**.

MONESTIR DE SANTA CLARA

Les germanes clarisses us convidam a participar a la festa de Santa Clara: Tridu

Dies 8, 9, 10 d'agost pregària a les 20 h.

Dia 11 d'agost. Eucaristia: matí a les 8'30 h i capvespre a les 20 h.

Celebració de la Mare de Déu del Carme

Fa uns dies la parròquia de la Mare de Déu del Carme de Maó va viure la seva festa titular. En un any marcat per les distàncies i les mascaretes per mor de la pandèmia hem posat als peus de la Mare de Déu totes aquestes intencions, especialment pels que més sofreixen les conseqüències d'aquesta crisi sanitària i econòmica. Els actes van començar amb la pregària de les primeres vespres i l'Eucaristia de vigília i, a continuació, va tenir lloc l'acte de presentació del llibre “El silenci de Déu” de Mn. Joan Bosco Faner. La presentació del llibre va anar a càrrec del nostre rector Mn. Llorenç Sales, el diaca Mn. Jean Marie Nguele i del seminarista Pau Pons. Després de la presentació es van recitar uns quants poemes de l'autor amb petits interludis d'orgue.

El dia de la festa el bisbe Mons. Francesc va presidir l'Eucaristia, i en l'homilia va recordar els

Foto: Parròquia del Carme

orígens dels carmelites a la ciutat de Maó, i després va centrar les seves paraules en destacar com Maria és la bona Mare que ens acompanya cap a la muntanya, que és Crist, Maria ens ensenya el camí que porta cap a ell. La celebració va acabar amb el cant de la Salve, desitjant que el proper any puguem celebrar com sempre les festes de la nostra patrona.

Parròquia del Carme de Maó

LECTURES DE LA MISSA DIÀRIA

Salms de la 2ª Setmana:

Dg.2, XVIII de Durant l'Any: Is 55, 1-3 / Sal 144 / Rm 8, 35. 37-39 / Mt 14, 13-21.

DI. 3, Sant Gaietà, prevere (MLL): Jr 28, 1-17 / Sal 118 / Mt 14, 13-21.

Dt. 4, Sant Joan Maria Vianney, prevere (MO): Jr 30, 1-2. 12-15. 18-22 / Sal 101 / Mt 14, 22-36.

Dc. 5, Fèria: Jr 31, 1-7 / Sal Jr 31 / Mt 15, 21-28.

Dj. 6, Transfiguració del Senyor (F): Dn 7, 9-10. 13-14 o bé: 2Pe 1, 16-19 / Sal 96 / Mt 17, 1-9.

Dv.7, Fèria: Na 2, 1. 3; 3, 1-3. 6-7 / Sal Dt 32 / Mt 16, 24-28.

Ds.8, Sant Domènec de Guzmán, prevere (MO): Ha 1, 12-2, 4 / Sal 9 / Mt 17, 14-20.

Dg. 9, XIX de Durant l'Any: 1R 19, 9a. 11-13a / Sal 84 / Rm 9, 1-5 / Mt 14, 22-33.

L'Estiu Solidari de Càritas Menorca

El grup de joves que es va apuntar a la iniciativa Estiu Solidari està coneixent de prop les diferents àrees en les quals fa feina Càritas. A Ciutadella els joves van conèixer els projectes d'economia solidària, consum

Foto: Càritas Menorca

responsable i comerç just. D'altra banda, a Maó van visitar el projecte Mestral, per conèixer les instal·lacions i la feina que fan dia a dia els treballadors i voluntaris. Així mateix, han compartit una estona amb l'equip d'acompanyament en drets, que realitza una feina essencial en la defensa de tots els drets, acompanyant sempre a les persones més vulnerables, i també han visitat Mestral Inserció i Medi Ambient, on els han explicat els seus programes d'inserció laboral i els processos que realitzen en el tractament dels residus tèxtils i d'aparells electrònics. Sens dubte, una experiència molt enriquidora per als nostres joves i, a la vegada, molt inspirador veure el seu gran interès.

El bisbe Manuel Mercader i l'Església menorquina durant la Restauració (1875-1890)

L'esforç cultural (7)

Miquel Pons Portella

Marcelino Menéndez Pelayo dedica uns paràgrafs del darrer tom de la seva monumental *Historia de los heterodoxos españoles* al moviment protestant que proliferà als verals de Maó durant els anys del pontificat de Mons. Manuel Mercader i Arroyo. Aquest autor destaca una de les iniciatives adoptades per l'Església menorquina per fer front a aquest problema: «*los católicos crearon, enfrente de su escuela, una pública y gratuita, del Sagrado Corazón de Jesús, que en poco tiempo llegó a arrebatar a las escuelas protestantes más de ciento ochenta alumnos*».

Efectivament, al llarg de les darreres dècades del segle XIX, la nostra Església diocesana desplega una activitat educativa molt notable. Alguns autors afirmen que, entre el 1876 i el 1886, es fundaren a la ciutat de Maó un total de catorze col·legis catòlics. De fet, en la seva carta pastoral de 21 de desembre del 1884, el bisbe Manuel Mercader afirmà que «*hay que tomar decididamente un partido, y es el de hacer votos porque desaparezca de nuestra Nación la enseñanza oficial, que con recientes y aún no acabados escándalos, hijos de la ignorancia y mala educación, ha venido a demostrar una vez más la incapacidad de ese fantasma (harta veces maléfico) titulado Estado para dirigir la enseñanza de la juventud. No es él a quien Dios ha dicho: "Doce omnes gentes". Reemplácense sus universidades y sus colegios con universidades y colegios franca y esencialmente católicos. Si esto no es asequible, cubramos nuestras cabezas y pronunciamos el "finis Hispaniæ"*».

Amb aquests objectius, el bisbe Mercader multiplicà les gestions perquè la direcció dels centres docents de l'Església fos assumit per noves congregacions religioses: les Carmelites Descalces Terciàries del beat Francesc Palau, les Filles de la Caritat de sant Vicenç de Paül, les Missioneres Esclaves de l'Immaculat Cor de Maria... Fins i tot la Companyia de Jesús tingué una casa instal·lada a Maó entre el 1876 i el 1882. En aquest sentit, també s'ha de destacar la tasca dels seglars, que es comprometeren sobretot en l'organització d'escoles dominicals. Val a dir que moltes d'aquestes iniciatives docents comptaren amb l'ajuda del Govern, que concedí diverses subvencions per al seu sosteniment. Segons l'ardiaca Sebastià Vives, l'origen d'aquestes ajudes governamentals rau en les «particulars relacions» que mantenien el Bisbe de Menorca i el Comte de Toreno. Aquest important polític conservador —que assistí als fastos de la consagració episcopal de Mons. Manuel Mercader— va estar al capdavant del Ministeri de Foment, encarregat aleshores dels negocis sobre ensenyament, entre el 1875 i el 1879.

Ara bé, l'esforç cultural de la Diòcesi de Menorca en l'època del bisbe Mercader no s'esgotà en l'àmbit educatiu. Seguint la dretura empresa en els anys del Sexenni Revolucionari, l'Església treballà per a intensificar la seva presència en la premsa: a la banda de Ciutadella, el *Semanario Católico Popular* (1881-1883) i *El Vigía Católico* (1883-1907); així mateix, a Maó, el *Semanario Católico* (1881-1884), *El Católico* (1885-1887) i *El Mahonés* (1887-1893). Dia 1 d'agost del 1883, el bisbe Manuel Mercader envià al papa Lleó XIII sengles exemplars del *Semanario Católico* de Maó i d'*El Vigía Católico* de Ciutadella: «*cuando ocho años atrás [...] quiso confiarme [...] esta Diócesis de Menorca, ningún periódico católico se publicaba aquí; mas ahora se me proporciona gran consuelo por la buena voluntad de algunos sacerdotes y de algunos excelentes seglares, con cuyo concurso ven la luz pública periódicos católicos en las dos principales ciudades de esta Isla, en los que son rebatidos, a medida del favor divino, el racionalismo y los*

El Comte de Toreno (Francisco de Borja Queipo de Llano)

demás errores que pululan en otras publicaciones o se propagan contra el vulgo [...]. Defender la Iglesia católica, refutar los múltiples errores modernos; este es el lema [...] de nuestros escritores».

Totes les empreses culturals del bisbe Mercader no poden desvincular-se del seu perfil intel·lectual. Certament, en la seva necrològica, *El Vigía Católico* de Ciutadella afirmaria que el prelat «*poseía casi todas las ciencias desde la Teología hasta la Botánica, desde las Matemáticas hasta la Historia, esta última especialmente, y eran muchos sus conocimientos en Literatura y demás ramos de las Bellas Artes. Quizá hubiera sido un gran artista, pues su imaginación viva y brillante y su corazón todo sentimiento parecían hechos para el arte*». Era membre corresponent de dues reials acadèmies —Història i Belles Arts— i deixà com a llegat una ingent producció magisterial, sobretot en forma de cartes pastorals. L'ardiaca Sebastià Vives subratlla la «bellesa d'estil» dels escrits del bisbe Mercader, però el seu contingut és d'una profunditat molt notable i demostra que havia estudiat amb aprofitament autors clàssics (Virgili, Plutarc), pares i doctors de l'Església (Tertul·lià, sant Climent d'Alexandria, sant Bernat, sant Isidor), així com pensadors moderns (Hobbes, Gibbon, Balmes, Aparisi y Guijarro).

Publicacions catòliques creades a Menorca en l'època del bisbe Mercader